

מבט על, גיליון 351, 3 ביולי 2012

לבנון: מגמות והלכי רוח ברשתות החברתיות

אודי דקל ואורית פרלוב

רקע

כ-10% מאוכלוסיית לבנון משתמשת ברשתות החברתיות (טוויטר, פייסבוק, בלוגים ו-יוטיוב). רובה של האוכלוסייה המשתמשת ברשתות מזוהה עם מחנה ה-14 במארס. עיקרה מוסלמים סונים, אך ניתן למצוא מספר לא מבוטל של נוצרים, אנשי תקשורת לבנוניים, עיתונאים זרים ואזרחים לבנונים החיים מחוץ ללבנון. בתחילה – עם פרוץ האירועים במזרח התיכון – שיעים ודרוזים כמעט שלא השתתפו בשיח הפנים-לבנוני ברשתות. אולם, עם הזמן ניכרת עליה בהשתתפות אוכלוסיות שיעית ודרוזית בשיח. עוד יודגש, כי הפוליטיקאים הלבנונים, ראש הממשלה, נאג'יב מיקאטי וראש האופוזיציה, סעד אלדין אלח'ירי, פעילים מאוד ברשתות, מעבירים באמצעותן מסרים ומנצלים את המדיה החדשה להבעת עמדות בסוגיות השונות, המאתגרות את לבנון וכאמצעי לחדור ולהשפיע על קבוצות האוכלוסייה הצעירות יותר.

הנהגה חסרה

שני המנהיגים של שני המחנות הפוליטיים המובילים בלבנון, מחנה ה-14 במארס, בראשותו של סעד אלח'ירי ומחנה ה-8 במארס, בהנהגתו של מזכ"ל חזבאללה, חסן נסראללה, פועלים ממקום מסתור ומנהלים את התקשורת היום יומית עם האוכלוסייה בלבנון באמצעות הרשתות החברתיות, סרטי ווידאו והטלוויזיה. ח'ירי פועל מסעודיה ומנהל את הפוליטיקה הלבנונית באמצעות הרשתות החברתיות (טוויטר – 153,000 עוקבים ו-48,000 עוקבים ב-פייסבוק). בשני המחנות קיימת ביקורת על התנהלות המנהיגים ועל חוסר נגישותם לתומכיהם. קיימת הבנה שהתקשורת "הבלתי אמצעית" והישירה חשובה ותורמת לתהליכי השינוי, אך היא בשום פנים ואופן לא יכולה להוות תחליף לנוכחות המנהיגים ולמעשים בשטח. למרות שראש הממשלה הנוכחי, נאג'יב מיקאטי, מנהל מדיניות זהירה וניטראלית ופעיל ברשתות, הוא אינו נתפס בקרב מובילי דעת הקהל ברשתות החברתיות כמנהיג חזק וכריזמטי, אשר יכול להוביל את לבנון לקראת האתגרים המורכבים שצפויים לה.

החשש מהידרדרות למאבק בין עדתי

ניתן לזהות בשיח ברשתות החברתיות חשש הולך וגובר מהתלקחות פנים לבנונית ומאבק בין-עדתי. בסוגיה זו ניתן לאתר ברשת שתי גישות:

- א. **הטלת האשמה על סוריה** ועל משטרו של בשאר אסד, אשר מעוניין לערער את היציבות במדינות השכנות ובעיקר בלבנון, תוך הזהרתן מפני התערבות חיצונית בענייני הפנים של סוריה. כמו כן, הדבר מהווה איתות לקהילה הבינלאומית בנוגע למחיר הצפוי לאזור, במקרה של התערבות צבאית זרה בסוריה.
- ב. **הטלת האשמה על הפוליטיקה הפנים לבנונית**. מגמה נוספת אשר מתחזקת לאחרונה היא הטלת האחריות על הנעשה בצפון לבנון, בגזרת טריפולי, על הפוליטיקאים הלבנונים, אשר ניצלו את האירועים לקידום מאבקי כוח פנימיים. מגמה זו נמשכת באמצעות דחיפה, עידוד וחימוש המליציות השונות.



ישיבה על "חבית נפץ" – הצורך בפירוק המליציות החמושות

מתרבים הדיווחים על הגעת כמויות אדירות של נשק מאיראן, מתורכיה, מסוריה מסעודיה ומקטאר, המיועד למליציות השונות. ישנה הבנה שבקצב התחמשות זה, לבנון נמצאת על "חבית נפץ" אשר יכולה להתפוצץ בכל שלב, תוך אובדן יכולת המשילות המדינית. לאור זאת, מתפתח שיח ברשתות בנוגע לצורך ההולך וגובר בפירוק חזבאללה, המליציות הסוניות והארגונים הפלסטיניים מנשקם. מובע חוסר אמון ביכולתו ובמוטיבציה של צבא לבנון לפרק את המליציות מנשקן, גם בשל כוחו המוגבל, וגם מהסיבה שמרבית המשרתים בצבא לבנון נמנים על בני העדה השיעית והעובדה שנאמנותם נתונה לעדה השיעית יותר משהיא נתונה לטובת כלל המדינה הלבנונית.

ניצנים ראשונים של ביקורת פנים-שיעית כלפי ארגון חזבאללה

בעקבות הגיבוי המלא אשר מעניק מזכ"ל חזבאללה, חסן נסראללה, למשטרו של אסד מאז תחילת המהפכה בסוריה, יותר ויותר עיתונאים שיעים מבקרים את התמיכה במשטרו של אסד. לדידם, נסראללה, אשר שנים נשא את דגל ההתנגדות, בוגד במדיניות זו מרגע שבחר לגבות את המדכאים ולא את המדוכאים. בקרב אזרחים שיעים ישנה התייחסות להתנכלויות גוברות כלפיהם בלבנון, כתוצאה מתמיכת חזבאללה במשטר בשאר אסד, בדגש על אי מתן שירותים עירוניים, אפליה בעבודה, התנגשויות רחוב ועוד. בנוסף, קיימת תופעה בה אזרחים שיעים, משכונת דאחיה בבירות, אינם מרוצים משירותי הביטחון והשירותים העירוניים שחזבאללה מספק להם. לפיכך, הם שלחו אגרות לראש ממשלת לבנון מיקאטי בהן הם דרשו להשיב את שליטת המדינה לשכונות השיעיות ולא להישען אך ורק על המנגנונים של חזבאללה בשכונות אלו. כמו כן, יש דרישה למקומות עבודה, שירותים עירוניים, שירותי ביטחון והצלה שבראיתם אינם מספיקים.

סיכום והערות

הרושם הוא כי "האביב הערבי" או "ההתקוממות הערבית" פסחה עד כה על לבנון. אך ברשתות החברתיות יש מי המוטרדים, כי לבנון היא הבאה בתור, אחרי נפילת משטר בשאר אסד בסוריה וכי ההתנגשויות בטרירפולי, בין סונים לעלאוויים, הן שלב מקדים לצפוי בכל לבנון, במידה וימשיכו ויגלשו האירועים מסוריה לתחומי לבנון.

בלבנון חוששים מלדבר על הידרדרות למלחמת אזרחים. לגרסתם, 'אין המבין את משמעות מלחמת אזרחים כבעל הניסיון'. עם זאת, קיימת דאגה רבה מהתנהלות חזבאללה, ניסיונו לבטל או לשנות את הסכמי טא'אף, שהביאו ליציבות הפוליטית בלבנון והחשש שהארגון עשוי לשאוב את לבנון לעימות מיותר מול ישראל.

עוד בהקשר זה, חוזרת הטענה ברשתות החברתיות, כי לבנון כבר עברה את המהפך החברתי-אזרחי ב-2005 ולמרות מהפכת הנגד של 2008, באופן יחסי, לבנון מתקדמת יותר בהשוואה לשאר העולם הערבי. הצעירים בלבנון שואפים יותר לצדק חברתי, לפתרון בעיות המים, החשמל והדלק, למציאת מקומות עבודה והכנסה קבועה, למחירי דיור סבירים, למימוש עצמי, לדאגה לזכויות נשים, ובאופן ברור אינם רוצים 'להילחם את מלחמתם של האחרים'.

רוב הפעילים ברשתות מייחלים שהאירועים בסוריה יסתיימו בדומה לתרחיש לוב, עם נפילת משטרו של בשאר אסד. לדעתם, במצב הנוכחי, הדרך היחידה להשיג זאת היא באמצעות התערבות מערבית, בד בבד עם חיסולו של אסד על ידי המתנגדים בתוך סוריה.